

การฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม: ความท้าทายของชาวชองในภาคตะวันออกของประเทศไทย

ชาวชองและภาษา

ชาวชองที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีประมาณ 4,000 คน โดยอาศัยอยู่ใกล้ชายแดนกัมพูชาบริเวณอำเภอเขาคิชฌกูฏและอำเภอโป่งน้ำร้อน ทางด้านตะวันออกของจังหวัดจันทบุรี มีหลักฐานบ่งชี้ว่าชาวชองอาศัยอยู่ที่นี่มาตั้งแต่สมัยอาณาจักรขอม (เปรมศรีรัตน์ 2550:81) ภาษาชองเป็นภาษาของชาวชอง และอยู่ในสาขาย่อยเพียร์ ในสาขามอญ เขมร ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก

ชาวชองเดิมดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่า ในปัจจุบันส่วนมากปลูกทุเรียน เงาะ มังคุด และผลไม้อื่นๆ ส่งขายและมีรายได้ที่มั่นคง ชาวชองเลิกการล่าสัตว์และหาของป่าแล้วเหลือเพียงคนส่วนน้อยเท่านั้น

ผู้สูงอายุชาวชองมีความรู้เรื่องยาสมุนไพร และผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ พวกเขาจะปลูกสมุนไพรและต้นไม้รอบๆ บ้านเพื่อเป็นอาหารและยา ตามคำกล่าวของผู้อาวุโสชาวชองที่มีอายุระหว่าง 60 ถึง 70 ปี ตอนนั้นพวกเขาไม่ได้พบปะคนภายนอก นอกจากชาวชองด้วยกันเอง

ในช่วงเวลาที่เติบโตมาด้วยกัน พูดกันแต่ภาษาชอง ต่อมาพ่อค้าชาวจีนและแรงงานชาวเขมรเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองรัฐบาลไทยเริ่มส่งเสริมให้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการ และเริ่มส่งครูมาสอนภาษาไทยในโรงเรียน การพูดภาษาชองเป็นสิ่งต้องห้ามในบางโรงเรียน และแม้แต่พ่อแม่ก็เริ่มที่จะเชื่อว่าการพูดภาษาชองกับลูกที่บ้านเป็นการขัดขวางการเรียนรู้ของเด็กๆ ดังนั้น ภาษาชองจึงได้หายไปจากบ้านและไม่มีการส่งต่อมายังคนรุ่นถัดมา ในปัจจุบัน ชาวชองพูดได้แต่ภาษาไทย มีประมาณ 200 คนเท่านั้นที่พูดภาษาชองได้อย่างคล่องแคล่ว โดยในจำนวนนั้นไม่มีใครอายุน้อยกว่า 20 ปีเลย (เปรมศรีรัตน์ 2550:81)

อาหารของ ชาวชองนำพืช ผักสด และสมุนไพรมาปรุงอาหารซึ่งจะเผ็ดกว่าอาหารไทย

การเริ่มสอนภาษาชองสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

ปลายปี 2533 (1990) นักภาษาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยมหิดลได้ทาบทามผู้นำชุมชนชาวชองให้เข้าร่วมชั้นเรียนซึ่งสอนนักศึกษาปริญญาโทให้จดบันทึกรวบรวมภาษาที่พวกเขาไม่รู้จัก ทำயที่สุด ผู้นำชาวชองได้กล่าวกับนักวิจัยผู้นั้นว่า ภาษา วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของอยู่ในสภาวะที่กำลังจะสูญพันธุ์ และพวกเขาต้องการที่จะฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง นักวิจัยได้ตอบรับที่ช่วย และนี่จึงเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการฟื้นฟูภาษาชอง

ในปี 2543 (2000) ได้มีการสำรวจชาวชอง และปรากฏว่ามากกว่า 95 เปอร์เซ็นต์ของชาวชองต้องการที่จะเห็นการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง ในปีเดียวกันนี้จึงได้มีจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาระบบการเขียนของภาษาชองให้เป็นมาตรฐาน ซึ่งจนถึงในขณะนั้นยังไม่มีภาษาเขียนทำยที่สุดได้มีการตกลงกันว่าจะใช้อักษรไทยเป็นแบบอย่าง โดยใช้อักษรไทยแทนเสียง ในขณะเดียวกันก็ประสบความสำเร็จในการชักชวนให้โรงเรียนประถมในท้องถิ่นสนใจ และวางแผนที่จะสอนภาษาชองในโรงเรียนอย่างเป็นทางการ นักวิชาการได้ช่วยกันพัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาชอง และในปี 2545 (2002) ได้เริ่มการเรียนการสอนภาษาชองในชั้นประถมปีที่ 3 โรงเรียนประถมวัดคลองพลูอาทิศย์ละ 2 ครั้ง ในปัจจุบันได้มีการเรียนการสอนภาษาชองในชั้นประถมปีที่ 4 ถึง 6 ในโรงเรียนวัดตะเคียนทองอาทิศย์ละ 3 ครั้ง โดยมีนักเรียนที่ไม่ใช่ชาวชองเข้าเรียนด้วย

1

พะซำซ็อง

2

พะซำซ็อง

ภาษาเขียนชองได้รับการดัดแปลงมาจากอักษรไทย

ตัวอย่างอ่านว่า ภาษาชอง

ปกป้องภาษา ปกป้องธรรมชาติ

การเรียนการสอนภาษาชองในชั้นที่สูงขึ้นที่โรงเรียนประถมวัดตะเคียน ได้รับการส่งเสริมให้เรียนในห้องเรียนธรรมชาติ เช่น ในอุทยานแห่งชาติใกล้ๆ เพื่อที่จะได้สัมผัสกับธรรมชาติโดยตรง บางครั้งนักสมุนไพรมักได้รับเชิญให้มาเป็นครูสอนพิเศษ โดยจะพานักเรียนเดินไปในพื้นที่ใกล้เคียง สอนว่าสมุนไพรมันไหนกินได้ เป็นยารักษาโรคได้ นักเรียนจะเรียนรู้ชื่อและสายพันธุ์พืชชนิดต่างๆ เป็นภาษาชองและภาษาไทย การที่เด็กได้เห็น และสัมผัสว่าพืชชนิดไหนเก็บได้ สัมผัสได้ แม้กระทั่งชิมได้ด้วยตนเองในชีวิตประจำวัน ก็เป็นการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวชองผ่านทางกรเรียนภาษาโดยอัตโนมัติ ป่าชุมชนที่หมู่บ้านคลองพลู ก็เป็นห้องเรียนธรรมชาติอีกที่หนึ่งที่ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านนี้สามารถเข้าป่า หาอาหาร เก็บสมุนไพรมันไหนกินได้ แต่การตัดต้นไม้ยังเป็นข้อห้าม ยกเว้นกรณีที่เป็นจริงๆ และต้องทำพิธีบวงสรวงผีเพื่อขออนุญาต ได้มีความพยายามที่จะปกป้องผืนป่าชุมชน

หมอยาสมุนไพรมอง (ขวาไกลสุด) ได้รับเชิญให้มาเป็นครูสอนเรื่องพืช โดยใช้ภาษาชองในโรงเรียนประถม ในชั้นเรียนภาษาชอง นักเรียนมักออกไปเรียนนอกห้องเรียนเพื่อเรียนภาษา ประเพณีของโดยใช้ธรรมชาติเป็นตัวกำหนด (กันยายน)

นี้โดยวิธีการต่างๆ เช่น ชุดแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่า ผูกผ้าสีรอบต้นไม้เพื่อแสดงให้เห็นว่าต้นไม้ต้นนี้สำคัญ หรือใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการสูบน้ำและรดน้ำ เด็กๆ ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาของที่เกี่ยวกับป่า และในขณะเดียวกันก็ได้ช่วยกันคืนชีวิตให้กับผืนป่าด้วยการปลูกต้นไม้

จะฟื้นฟูของได้มัย

ความสำเร็จอย่างสูงของโครงการฟื้นฟูภาษาของคือการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของชาวชอง และฟื้นฟู

ชาวไทยมุสลิมจากภาคใต้ของประเทศไทยได้มาเยือนหมู่บ้านชาวชองเพื่อเรียนรู้โครงการฟื้นฟูภาษา วัฒนธรรม ชาวไทยมุสลิมส่วนมากพูดภาษามลายูปัตตานี (ตุลาคม)

ความเชื่อในเผ่าพันธุ์ตนเองในฐานะมนุษย์เผ่าพันธุ์หนึ่ง ความคิดนี้ได้รับการยอมรับจากผู้อาวุโส เยาวชน แม้กระทั่งเด็กๆ ครูโรงเรียนประถม และชาวบ้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ชาวชอง โครงการฟื้นฟูภาษาของได้รับความสนใจจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ในสถานะเดียวกัน เช่น ชาวกะชอง ในจังหวัดตราด ชาวญัฮกุร ในพื้นที่ทางเหนือของจังหวัดชัยภูมิ ถึงแม้ว่าสถานการณ์จะแตกต่างกัน ผู้พูดภาษาเขมรจากจังหวัดสุรินทร์ และผู้

พูดภาษามลายูปัตตานีจากจังหวัดทางภาคใต้ได้มาเยือน และเรียนรู้โครงการฟื้นฟูภาษาของ ในปัจจุบันนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายได้จัดทำโครงการฟื้นฟูของตนเอง โดยปรับโครงสร้างให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม ภาษา และระบบนิเวศของตนเอง

เป้าหมายเริ่มแรกของโครงการฟื้นฟูภาษาของคือ การให้ชาวชองพูดภาษาของในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในขณะนั้นก็ไม่มีการใช้ภาษาของนอกจากในโรงเรียน ผู้อาวุโสในหมู่บ้านคลองพลูกกล่าววว่า แม้กระทั่งสามีภรรยาชาวชองเองก็มักไม่ค่อยใช้ภาษาของพูดกัน¹ ครูซึ่งไม่ใช่ชาวชองซึ่งสนับสนุนโครงการกล่าวว่า “ภาษาของอาจจะสูญหายไป แต่เป็นสิ่งสำคัญที่จะบันทึกและจำไว้ว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า ชอง” สำหรับชาวชองแล้ว การที่ทุกฝ่ายตกลงกันโดยปริยายว่าการที่ได้ริเริ่มให้เห็นถึงคุณค่าของภาษาและวัฒนธรรมของในชุมชนสำคัญมากกว่าการไปถึงเป้าหมายของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

Doi, Toshiyuki. 2011. Forest Revitalization, Language Revitalization: the Thai Chong People's Challenge to restore bio-cultural diversity. Tokyo: Mekong Watch (in Japanese). http://www.mekongwatch.org/PDF/Chong_booklet.pdf

Malone, Denis. 2005. Where do We Go from Here? The Challenge and Prospects of Language Revitalization in South East Asia. In Languages and Cultures for Rural Development. Nakorn Pathom, Thailand: Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University at Salaya 202-220.

Premririt, Suwilai. 2007. Endangered Languages of Thailand. International Journal of Sociology of Language 186 75-93.

โตะชียูกิ โตะอิ

¹ Malone (2007:214-216) ได้สังเกตพบเหมือนกันและกล่าวว่ายังมีสิ่งท้าทายดังนี้ 1) ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งชุมชน ไม่ใช่แค่คนกลุ่มเดียว 2) การสำรวจต้องรวมถึงการใช้ภาษาของที่บ้านของเด็กที่เรียนภาษาในที่โรงเรียน 3) การสนับสนุนที่คงที่ว่าการเงินและอื่น ๆ และ 4) จำเป็นต้องประเมินผลสำเร็จของกิจกรรมแต่ละอย่าง เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน